

บทที่ 1

บทนำ



## ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า สิ่งที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือแรงงานของประเทศ ซึ่งคุณภาพของแรงงานนั้น มีผลโดยตรงต่อสถานภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งในศตวรรษที่ 21 นี้ ประเทศต่างๆ มีการตื่นตัวในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากประเทศที่จะอยู่รอดได้หรือรักษาสภาพทางการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้จะต้องมีประสิทธิภาพการผลิต การบริหารและการจัดการโดยให้แรงงานได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ สามารถปรับตัวให้รับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อให้ระดับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในเมืองหลวงและในภูมิภาคไม่ต่างกัน(ผ้น จันทรปาน, 2540) ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเน้นการสร้างระบบการทำงานที่เอื้อต่อการทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่มีสาระสำคัญโดยมุ่งเน้นให้การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร และยึดหลักในการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการลงทุนในหลายด้านอย่างเร่งด่วน ส่งผลให้มีความต้องการแรงงานที่มีฝีมือเป็นอย่างมาก จากการศึกษาถึงสถานการณ์แรงงานไทยในปัจจุบันพบว่า แรงงานไทยมีพื้นฐานการศึกษาดำ โอกาสในการศึกษาพัฒนาและยกระดับฝีมือแรงงานมีน้อย ส่วนการให้บริการของรัฐด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมก็มีอยู่แต่ในเมืองและกิจการบางประเภทก็ขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ จึงจำเป็นต้องจัดเตรียมบุคลากรให้มีความรู้และความสามารถอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้การตื่นตัวของภาครัฐในการให้บริการเพื่อการพัฒนาฝีมือแรงงานเพิ่งเริ่มขึ้นเมื่อปีงบประมาณ 2539 โดยจัดตั้งศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานทั่วประเทศให้แล้วเสร็จในปี 2540 ซึ่งสามารถพัฒนาฝีมือแรงงานได้โดยตรงเพียงปีละ 400,000 คน จาก 33 ล้านคน(กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2540; ผ้น จันทรปาน, 2540 และ สุมาลี สังข์ศรี, 2540)

การให้บริการของรัฐด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมที่ยังกระจุกตัวอยู่ในเมืองนั้นส่วนหนึ่ง มาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตที่ประชากรเข้าสู่โครงสร้างการผลิตอุตสาหกรรมและ ธุรกิจบริการมากขึ้น ส่วนด้านการเกษตรกรรมก็จะลดลงเนื่องจากประเด็นด้านการย้ายถิ่นและการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการเกิด การตาย ซึ่งทำให้โครงสร้างทางอาชีพของคนเปลี่ยนไปด้วย ทั้งนี้ รายได้และกลไกราคาเป็นตัวตัดสินใจการเลือกอาชีพของประชาชน (เทียนฉาย กิระนันท์, 2533)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ต้องมีการจัดฝึกทักษะ อาชีพ ให้ประชาชนในวัยแรงงาน ที่ไม่จำกัดทั้งในและนอกชั้นเรียน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชนด้วย (รวีวรรณ ชินะ ตระกูล, 2535) การศึกษาออกโรงเรียนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการให้การศึกษาแก่ประชาชน จึงได้ เข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้สายอาชีพแก่เยาวชน สตรีและผู้ใช้แรงงาน โดยมุ่งเน้นการเข้าสู่ ตลาดแรงงานในอนาคต รวมทั้งฝึกทักษะพื้นฐานอาชีพต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานในทุก ุระดับอาชีพ สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกรูปแบบและลดช่องว่างของการศึกษาสายอาชีพใน ระบบโรงเรียน (วัลลีย์ เปรมัชเชียร, 2536)

เมื่อพิจารณาอัตราความต้องการแรงงานในประเทศไทยในแต่ละภาค ปี 2540-2544 ของ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน พบว่า มีความต้องการแรงงานเฉลี่ยต่อปีถึง 967,519 คน โดยเขตที่มี ความต้องการสูงสุดคือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (559,811 คน) รองลงมาเป็นอันดับ 2 คือ ภาคตะวันออก (115,528 คน) ภาคเหนือ (84,429 คน) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (67,006 คน) ภาคใต้ (65,293 คน) ภาคกลาง (40,805 คน) และภาคใต้ (34,646 คน) เมื่อพิจารณาตามระดับฝืมือพบว่า มีลำดับความต้องการเฉลี่ยต่อปีดังต่อไปนี้

1. แรงงานทั่วไป (466,932 คน)
2. พนักงาน (195,586 คน)
3. ช่างกึ่งฝีมือ (82,705 คน)
4. ช่างฝีมือ (76,664 คน)
5. ช่างเทคนิค (66,822 คน)
6. วิศวกร/ช่างชำนาญการ (27,683 คน)
7. หัวหน้างาน (20,772 คน)
8. นักวิชาชีพ/ผู้เชี่ยวชาญ (18,015 คน)
9. ผู้จัดการและนักบริหาร (12,340 คน)

ในแต่ละกลุ่มที่มีความต้องการแรงงานในข้างต้น เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมี ความต้องการแรงงานสูงสุดในทุกกลุ่ม จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หากมีการพัฒนาฝีมือแรง

งานให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานก็จะสามารถแก้ปัญหาการว่างงานลงได้ โดยจัดเป็นการฝึกเพื่อยกระดับฝีมือ ฝึกเพื่อเสริมอาชีพและฝึกเพื่อเปลี่ยนอาชีพในสถานประกอบการ ซึ่งได้มีการวิจัยถึงสถานการณ์การฝึกอบบรมลูกจ้างในสถานประกอบการ ความต้องการแรงงานและความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาฝีมือแรงงานของสถานประกอบการทั่วประเทศ ในปี 2539 โดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศาสตร์ พบว่า สถานประกอบการร้อยละ 83.9 ได้จัดให้มีการฝึกอบบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นการปรับปรุงพัฒนาการทำงานของลูกจ้าง และช่วยยกระดับให้สถานประกอบการมีมาตรฐานการผลิตที่ดีขึ้น รวมทั้งช่วยให้ลูกจ้างได้เพิ่มพูนความรู้และเกิดการเรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ รู้จักการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายงานการศึกษาเรื่อง สถานการณ์การฝึกอบบรมของคนไทย ปี 2538 พบว่า มีการฝึกอบบรมอย่างเป็นทางการเพียงร้อยละ 34.57 ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนระหว่างผู้เคยได้รับการฝึกอบบรมอย่างเป็นทางการกับกำลังแรงงานที่แท้จริงมีเพียงร้อยละ 4.3 หรือเฉลี่ยปีละ 5 แสนคน โดยส่วนใหญ่จะมีโอกาสเพียงครั้งเดียวทำให้อาจประเมินได้ว่ามีผู้ได้รับการฝึกอบบรมอย่างเป็นทางการในแต่ละปีน้อยมาก ซึ่งรายงานแนวโน้มความต้องการแรงงานและการยกระดับฝีมือ (ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8) ได้เสนอถึงภารกิจต่อแรงงานทั้งกลุ่มผู้ว่างงานและกลุ่มผู้มีงานทำว่าจะต้องมีการฝึกอาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานฝีมือด้านช่างอุตสาหกรรมและบริการ นอกจากนี้ยังต้องฝึกยกระดับฝีมือ กรณีที่มีความรู้ความสามารถไม่พอต่อการทำงาน ให้เสริมความรู้พิเศษ เช่น คอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษซึ่งสอดคล้องกับรายงานเรื่อง การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก (2541) ที่ว่า หากประเทศไทยต้องการให้มีความสามารถในระดับที่แข่งขันได้ ทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีความสามารถทั้งภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาสากลในการสื่อสารและด้านเทคโนโลยีระดับสูงดังเช่นประเทศสิงคโปร์ที่สามารถผลิตบุคลากรในระดับและสัดส่วนต่างๆ ให้เหมาะสมกับสภาวะและความก้าวหน้าของประเทศและความต้องการแรงงานในระดับต่างๆ ของประเทศเป็นสำคัญ

จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก พบว่า ข้อมูลจากการสำรวจของสหประชาชาติ ใน UNDP, Human Development Report 1991 ได้แสดง จำนวนปีเฉลี่ยที่ประชากรได้รับการศึกษาของไทยและสิงคโปร์ใกล้เคียงกันมากคือ ร้อยละ 3.8 และ 3.9 ตามลำดับ แต่ความสามารถและระดับทักษะฝีมือของแรงงานไทยก็ยังไม่สามารถแข่งขันกับสิงคโปร์ได้ ถึงแม้ว่าการอัตราการอ่านออกเขียนได้ของไทยสูงถึงร้อยละ 91-3-94.3 ในปี 2536 แต่อัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาของไทยอยู่ในระดับต่ำที่สุดในทุกประเทศที่นำมา

เปรียบเทียบ อันได้แก่ เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และจีน คิดเป็นร้อยละ 33 เท่านั้น ซึ่งแรงงานที่มีการศึกษาในระดับมัธยมนี้เป็นกำลังแรงงานที่มีจำนวนมากและสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจ ที่ต้องมีการจัดฝึกทักษะทั้งทางด้านเทคโนโลยีและภาษาเพื่อยกระดับความรู้ของแรงงานให้สูงขึ้นกว่าในอดีตเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมในอนาคต (จารุมา อัจกุล, 2541)

การเพิ่มระดับการศึกษาภาคบังคับบ่งชี้ว่าไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สถานประกอบการหลายแห่งในอนาคตจะปลดคนงานออกเพื่อรับแรงงานใหม่ที่มีระดับทักษะและการศึกษาสูงขึ้นเพื่อให้เหมาะกับเทคโนโลยีที่ซับซ้อนขึ้น (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2539) แรงงานจะต้องรู้จักจัดการความรู้และต้องมีความสามารถทางเทคโนโลยีควบคู่กันไป เนื่องจากความรู้และคุณค่าของความรู้ขึ้นอยู่กับผู้ใช้ การที่ความรู้จะมีประโยชน์ได้จำเป็นต้องมีเทคโนโลยีสำหรับคอยช่วยอำนวยความสะดวก (ดาเวนพอร์ต, 2542) แรงงานในอนาคตจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกทักษะในอาชีพ จากทั้งการเรียนรู้ในสถานประกอบการและการศึกษาทางสายอาชีพ ซึ่งการศึกษาสายอาชีพหรืออาชีวศึกษานั้น หมายถึง การพัฒนาคนให้รู้จักทำ รู้จักกิน รู้จักใช้ เป็นการศึกษาเพื่ออาชีพ ฝึกฝนให้คนประกอบสัมมาชีพ จนเกิดความชำนาญและมีฝีมือโดยได้พัฒนาตนเองไปอย่างต่อเนื่องของชีวิต อันจะช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจฝืดเคืองของคนไทย ซึ่งส่งผลให้ประเทศจะพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว (ภิญโญ สาร, 2523) ซึ่งในประเทศไทย การจัดการศึกษาสายอาชีพแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ (บรรจง ชูสกุลชาติ, 2530) คือ

1. การศึกษาสายอาชีพที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของทางราชการ ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน ศูนย์ฝึกอาชีพในรูปแบบต่างๆ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
2. การศึกษาสายอาชีพที่เอกชนจัดขึ้น แต่อยู่ภายใต้การควบคุมของราชการ ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนเอกชน
3. การศึกษาสายอาชีพที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ การศึกษาสายอาชีพในสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันอื่นๆ เช่น สมาคมหรือมูลนิธิต่างๆ

การจัดการศึกษาสายอาชีพที่จัดโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน มีลักษณะและรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับลักษณะและสภาพความต้องการท้องถิ่น โดยใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับการจัดตั้งนี้

1. จัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิต การงานและอาชีพ
2. จัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพอิสระ
3. จัดการศึกษาเพื่อการเข้าสู่ตลาดแรงงาน

ทั้งนี้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพตามคำสั่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่ 864/2536-ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2536 อาจจัดได้ทั้งในและนอกสถานศึกษาทั้งที่ดำเนินการเอง หรือร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน ในกรณีจัดร่วมกับหน่วยงานอื่นให้เป็นไปตาม ลักษณะดังนี้ (รายงานการประชุมโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น, 2543)

1. การจัดการศึกษาสายอาชีพร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน และเอกชนใน ลักษณะของโรงเรียนผู้ใหญ่
2. การจัดการศึกษาสายอาชีพร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในลักษณะที่ หน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการ สถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ให้การสนับสนุน
3. การจัดการศึกษาสายอาชีพร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน ในลักษณะที่ สถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ หน่วยงานอื่นเป็นผู้ให้การสนับสนุน

ในส่วนการจัดการศึกษาด้านอาชีพให้แก่ประชาชน กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มุ่งเน้น การฝึกฝนทักษะเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพตามความต้องการ โดยมีรูปแบบการจัดอยู่ 4 ลักษณะ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542) คือ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น หลักสูตรกลุ่มสนใจ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งจากรายงานการจัดการศึกษาของนอกโรงเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน จำนวนนักศึกษากกรมการศึกษานอกโรงเรียน ปีงบประมาณ 2542 มีผู้ได้รับการศึกษาสาย อาชีพสูงถึง 1,037,656 คน จากจำนวนนักศึกษากกรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งหมด 2,395,171 คน นับว่าเป็นจำนวนที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กล่าวไว้ว่า จะขยายการจัดการศึกษาสายอาชีพให้ดำเนิน ไปอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มของประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้เพราะยังมีบุคคลอีกมากที่ พลาดโอกาสที่จะเรียนในสายอาชีพนี้ แม้ว่าจะมีหน่วยงานหลายแห่งจัดบริการการศึกษาทางด้าน อาชีพหลายแห่ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวง ศึกษาธิการก็ได้เริ่มจัดการศึกษาทางด้านอาชีพอย่างจริงจังโดยมีการปรับปรุงให้มีความยืดหยุ่น ตามสภาพความต้องการของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาวิชาชีพที่ เปิดสอนแต่ละแห่งกำหนดหลักสูตรขึ้นใช้ได้ตามความเหมาะสมโดยการอนุมัติของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2524 กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้พิจารณาหลักสูตรวิชาชีพระยะ สั้นไม่เกิน 300 ชั่วโมงได้ ทั้งนี้เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงาน ทนต่อความต้องการของประชา ชน และเป็นไปตามฤดูกาลที่ว่างจากการประกอบอาชีพ โดยจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนทาง ด้านวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นให้แก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบของการจัดตั้งโรงเรียน

สอนวิชาชีพพระยะสันแขนงต่างๆ ซึ่งหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันฉบับปัจจุบัน ตามคำสั่งกรมการศึกษา  
นอกโรงเรียนที่ 108/2543 ที่ได้อนุมัติหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันของแต่ละกรมในส่วนกลาง ตั้งแต่วันที่  
9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้เลือกเรียนตามความต้องการ และ  
นำวิชาชีพไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาพื้นฐานสิบสองปีได้ ผู้เรียนจบสามารถออกไปประกอบ  
อาชีพอิสระได้ นอกจากนี้หลักสูตรก็มีการปรับให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงโดยพิจารณา  
จากความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นสำคัญและเน้นการศึกษาที่ครบวงจร โดยใช้หลักสูตรวิชา  
ชีพพระยะสัน 5 ประเภทวิชา ได้แก่

1. ประเภทวิชาอุตสาหกรรม
2. ประเภทวิชาศิลปกรรม
3. ประเภทวิชาคหกรรม
4. ประเภทวิชาเกษตรกรรม
5. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันที่ผ่านมา ยังมีปัญหาและอุปสรรค  
บางประการตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ศึกษามาตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน พบว่า การ  
สอนวิชาชีพไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประกอบ  
อาชีพได้หรือลาออกกลางคัน การขาดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย ผู้สอนไม่พัฒนาวิธีการสอน และ  
ความรู้ทางวิชาชีพ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2529)

จากภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่ส่งผลให้คนว่างงานเริ่มสนใจที่จะฝึกวิชาชีพที่มีความหลากหลาย  
หลาย หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและค่าใช้จ่ายไม่สูงนัก อีกทั้งรัฐบาลยังสนับสนุนให้มีโครงการจัด  
ฝึกอาชีพตามหน่วยงานต่างๆ มากมาย นอกจากนี้อัตราการว่างงานที่สูงขึ้นหลังจากช่วงเงินบาท  
ลอยตัว ทำให้บริการที่มีอยู่มีความต้องการมากยิ่งขึ้น งานวิจัยเมื่อไม่นานมานี้เกี่ยวกับสภาพ  
ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันของวิทยาลัยสารพัดช่าง  
ซึ่งเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งทางการศึกษานอกโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาทางอาชีพ พบว่า ยังมี  
ความต้องการอยู่มาก ทั้งด้านหลักสูตรและกิจกรรมการสอน (กัจจา เวสประทุม, 2540)

นอกจากนี้ จากรายงานนโยบายการตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครสี่มุม  
เมือง(กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2537) ยังพบว่า ประชากรวัยแรงงานกว่าร้อยละ 58.82 เป็น  
กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าและมีรายได้ต่ำ ที่ต้องการจะพัฒนาฝีมือแรง  
งานทางด้านวิชาชีพของตนเพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน กลุ่มเป้าหมายนี้เป็นประชากรที่

อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 เขตในเขตพื้นที่ต่างๆ รวม 40 ศูนย์ทั่วกรุงเทพมหานคร เพื่อยกระดับฝีมือแรงงานให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของ ตลาดแรงงาน

อย่างไรก็ตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นที่ได้ปรับปรุงใหม่ล่าสุดทั้ง 5 ประเภทสาขาวิชา ได้แก่ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรมและพาณิชยกรรม ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดให้กับประชากรที่เป็นแรงงานนั้นตอบสนองต่อความต้องการยกระดับความรู้ของ แรงงานที่สอดคล้องกับปัญหาด้านความรู้และคุณภาพของแรงงานที่ได้กล่าวมาข้างต้น นั่นคือ การ พัฒนาความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ โดยทางกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัด เป็นหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นในหมวดพาณิชยกรรม งานวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดของเขตการศึกษา หลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นเฉพาะในหมวดพาณิชยกรรมอันได้แก่ หลักสูตรภาษาต่างประเทศและ หลักสูตรคอมพิวเตอร์ ในกรุงเทพมหานครเนื่องจากเป็นเขตที่มีความต้องการแรงงานในด้านต่างๆ มากกว่าในเขตอื่นๆของประเทศและมีความพร้อมในการจัดให้บริการตามความต้องการของ ประชาชนครอบคลุมในทุกเขต หากยังมีได้มีการศึกษาถึงความเหมาะสมในการจัดการเรียน การสอนในด้านต่างๆ ดังนั้นจึงควรจะมีการศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียน การสอน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารซึ่งอยู่ในฐานะผู้ให้บริการหรือผู้จัดบริการหลักสูตรต่างๆ ครูผู้สอนซึ่งเป็น ผู้ดำเนินการหรือผู้ปฏิบัติงานที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้จัดบริการและนักศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้รับ บริการการศึกษาในหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ด้านครู และด้านการวัด และการประเมินผล ว่ามีความเหมาะสมในการจัดมากน้อยเพียงใดและสอดคล้องกับ ความ ต้องการของแรงงานในตลาดแรงงานปัจจุบันหรือไม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่เป็น แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการจัดดำเนินการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกันทั้งความ ต้องการของตลาดแรงงานและประชาชนผู้รับบริการให้มากยิ่งขึ้น

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักศึกษาผู้ใหญ่ต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักศึกษาผู้ใหญ่ต่อการจัดการเรียน การสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร

## สมมติฐานของการวิจัย

จากงานวิจัยของ วัลลีย์ เปรมิษฐ์เฐียร (2536) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ของโรงเรียนฝึกออาซีพกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักศึกษา เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านสถานที่ที่ใช้สอนฝึกงาน และเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนในด้านสื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญ .05 และการศึกษาของสมชาย โพธิวิษยานนท์ (2535) เกี่ยวกับการประเมินโครงการฝึกออาซีพกรุงเทพมหานคร ในด้านหลักสูตร บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และการวัดและการประเมินผลผู้เรียน พบว่า ครูและนักศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และสถานที่ที่ใช้สอน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้คือ ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักศึกษาผู้ใหญ่ต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ในด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ด้านครู และด้านการวัดและการประเมินผล แตกต่างกัน

## ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาประเด็นในด้านต่างๆดังนี้

- หลักสูตร
- กิจกรรมการเรียนการสอน
- สื่อการสอน
- ครู
- การวัดและประเมินผล
- สภาพแวดล้อมทางการเรียน

2. ประชากรในการวิจัย ประกอบด้วยบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 44 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 ถึง 4 จำนวน 4 แห่งและ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต 40 แห่ง โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต



2.2 ครู ได้แก่ วิทยากรที่ทำหน้าที่และรับผิดชอบในการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต

2.3 นักศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่เข้าศึกษาหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต

### 3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ สภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันที่สอดคล้องกับความต้องการของแรงงาน ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ได้แก่

- ผู้บริหาร
- ครู
- นักศึกษาผู้ใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต กรุงเทพมหานครในด้านต่างๆดังนี้

- หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของแรงงาน ประเภทวิชาพาณิชยกรรม
- กิจกรรมการเรียนการสอน
- สภาพแวดล้อมทางการเรียน
- สื่อการสอน
- ครู
- การวัดและประเมินผล

4. หลักสูตรวิชาชีพพระยะสันที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ หลักสูตรในหมวดพาณิชยกรรม ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรภาษาต่างประเทศและหลักสูตรคอมพิวเตอร์

### คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต กรุงเทพมหานคร หมายถึง ความคิดความเข้าใจและความรู้สึกของผู้บริหาร ครู นักศึกษาผู้ใหญ่ต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต กรุงเทพมหานครในด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ครู การวัดและประเมินผล สถานที่ที่ใช้และเวลาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

2. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1(บางกอกน้อย) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2(สามเสน) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

กรุงเทพมหานคร3(พระโขนง) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 (มีนบุรี)และผู้  
 อำนวยการศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต 40 ศูนย์ รวม 44 คน

3. ครู หมายถึง ข้าราชการครูหรือลูกจ้างที่สอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นในศูนย์บริการการ  
 ศึกษาออกโรงเรียนเขต

4. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่เรียนวิชาชีพในศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต  
 กรุงเทพมหานคร

5. หลักสูตรระยะสั้น หมายถึง หลักสูตรระยะสั้นของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน  
 กรุงเทพมหานครและศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต ที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความ  
 ต้องการของท้องถิ่น สามารถจบในตัว ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อให้เกิดทักษะใน  
 วิชาชีพเฉพาะอย่าง เป็นเวลา 100-300 ชั่วโมง ซึ่งเปิดสอนสาขาอาชีพต่างๆ 5 สาขาวิชา ได้แก่ อุต  
 สาหกรรม ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม สำหรับในการวิจัยครั้งนี้จะมีศึกษาเพียง  
 1 สาขาที่เปิดสอนในระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2544 – 6 มกราคม 2545 และสอดคล้องกับ  
 ความต้องการของแรงงานคือ สาขาวิชาพาณิชยกรรม

6. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร หมายถึง สถานะจัดการเรียนการสอนหลัก  
 สูตรระยะสั้น สังกัดกรมการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร  
 จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1(บางกอกน้อย) ศูนย์การศึกษา  
 ออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2(สามเสน) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร3(พระ  
 โขนง) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 (มีนบุรี)

7. ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต หมายถึง สถานที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตร  
 ระยะสั้น สังกัดกรมการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นศูนย์ย่อยที่ดำเนินการใน  
 ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 ศูนย์

8. แรงงาน หมายถึง ประชากรวัยทำงานอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไปที่สามารถทำงานได้ และ  
 พร้อมทั้งจะทำงานโดยไม่คำนึงว่าจะมีงานทำหรือไม่ ทั้งนี้ไม่นับรวมถึงผู้ทำงานให้แก่องค์กรหรือ  
 สถาบันการกุศลต่างๆโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือสิ่งตอบแทนใดๆ นักเรียน นักศึกษา นักศึกษาเต็ม  
 เวลา ผู้ที่อายุต่ำกว่า 13 ปี คนชรา คนพิการทำงานไม่ได้ ผู้ทำงานโดยไม่ได้รับส่วนแบ่งกำไร ผู้  
 ทำงานบ้าน เป็นต้น

9. ตลาดแรงงาน หมายถึง การตกลงว่าจ้างทำงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยนายจ้าง  
 จะได้รับบริการจากคนงานและคนงานได้รับค่าจ้างเป็นผลตอบแทนจากการขายแรงงาน

10. ความต้องการของแรงงาน หมายถึง ความต้องการของแรงงานเพื่อยกระดับความรู้และ  
 ฝีมือแรงงานด้านคอมพิวเตอร์และภาษาต่างประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสถาน  
 ประกอบการในปัจจุบัน

11. สถานประกอบการ หมายถึง สถานที่ที่มีการประกอบการในฐานะผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการที่มีการจ้างงานระหว่างนายจ้างและแรงงาน

#### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ทำให้ได้ข้อมูลป้อนกลับจากนักศึกษาผู้ใหญ่ถึงความเหมาะสมของหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำมาพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการกับผู้เรียนและตลาดแรงงานมากขึ้น